

FREDAGSKOMMENTAR

EVA-KRISTIN URESTAD PEDERSEN

Eva-Kristin Urestad Pedersen (f. 1981) er fra Kristiansand, men bor og jobber i Roma, Italia. Hun har en mastergrad i migrasjonshistorie og har i flere år skrevet for tidsskriftet Minerva.

Minner fra Ukraina

Årets vår i Ukraina ble annerledes.

I en by langs elven Dniepr så jeg den komme – og samtidshistorie ta form fremfor øynene mine. Ukraina får sjeldent annet enn dyster mediedekning, og vårt inntrykk av landet er vel generelt nokså nedslående. Men det fint i Ukraina om våren. Det er blomster over alt, ute og inne. Bygatene er ryddige og rene. I fremtiden om morgenen er frivillige ute og rydder gater og parker, og sørger for at rusket er borte når morgenrushet begynner. Og på landsbygda står rapsåkrene knallgule mot den blå himmelen, mens akasietrærne blomstrer og dufter himmelsk i kveldstimene. Vakkert er det.

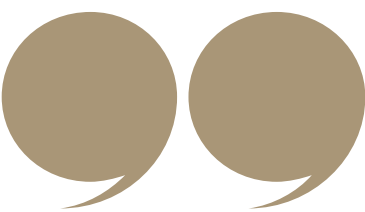
Hadde det bare ikke vært for fabrikkene.

Området jeg arbeidet i er det mest forurensede i hele Ukraina, og det sier ikke så lite. Jeg tilbrakte mye tid i bil, på vei fra en landsby til en annen. I et ellers tilsynelatende idyllisk landskap, virket det av og til som fabrikkene lå klar i bakholdsangrep. Du ser dem nemlig ikke alltid på forhånd, men plutselig er det grønne, gule og blå borte og du står i helvetets forgård; alt er grått, svart, rustent og slitt. Rør som er forbundet med andre rør, som forbinder en forfallen bygning med en annen, og som alltid ender opp i en mastodont av en pipe og svart, grå eller rød røyk, alt etter som.

I en by jeg besøkte noen ganger, for øvrig hjembyen til så vel Leonid Brezhnev som grunnleggeren av KGB, Felix Dzerzhynsky, lever nesten 250.000 mennesker regelrett omringet av fabrikk. Tungindustrien betinger alles liv. Du ser den i pipene som strekker seg mot himmelen i enden av hovedgaten når du entrer byen. Du merker eimen av den i luften, som er tung å puste i. Du hører den i lyden av de evige, kilometerlange godstogene lastet med kull som kommer og går, kommer og går, kommer

Triste, grå fabrikk dominere mye av Ukraina, skriver Eva-Kristin Urestad Pedersen. Dette er atomkraftverket Rivne. ARKIVFOTO

Området jeg arbeidet i er det mest forurensede i hele Ukraina, og det sier ikke så lite

og går, hele døgnet. Det høres ut som torden som ruller langsomt over himmelhvelvingen en sted langt borte.

Men ikke minst ser du den i ansiktene til arbeiderne som kommer hjem, slitne og skitne etter endt skift. Fabrikkene dreper langsomt, korter ned menneskers livsløp med mange år. Men det er også fabrikkene som holder liv i folk, som betaler lønningene hver måned, og som sørger for at maten kommer på bordet og strømregningen gjøres opp. Så hva kan disse mennene gjøre, om ikke gå på jobb også morgenen etter?

Forurensingen er det ingen som gjør noe med. Å rense opp koster for mye penger. Og Ukraina er visstnok nærmest bankrott. Sies det. Skjønt i alle fall etter bilparken å dømme, er det ikke tvil om at det finnes en del penger i omløp. Store, kraftige biler,

BMW-er, Lexus-er, Mercedes-er og Porsche-r står parkert på rekke og rad utenfor fine restauranter og moderne kafeer. I 2012 havnet Ukraina på 144. plass (av 176 mulige) på Transparency Internationals korrupsjonsindeks, så det spørs likevel om alle bilene ble kjøpt med penger opptjent på lovlig vis.

Vakre enger side om side med fabrikkpiper. Åpenbar rikdom og økonomisk vanskjøl. Ukraina er fullt av slike kontraster. Her er en annen: I en liten landsby jeg besøkte, kom jeg over et kunstmuseum. Den berømte sovjetiske maleren Reshetnikov (du har sikkert sett hans maleri av gutten som kom hjem med dårlige karakterer) ble nemlig født der, og donerte noen av sine egne verk til det lille museet. Så der hang de, verdensberømte kunstverk, midt ute på den

ukrainske landsbygda. Ikke nok med det. På bakrommet i kirken i samme landsby, hadde de kunstscole. Med presten selv som lærer, ble nye talenter fremdyrket. Hele kirkerommet var dekorert. På forværelset hang verk til salgs. Intet galleri noe sted har imponert og inspirert meg mer, selv om jeg var langt borte fra verdens store kunstgallerier og -metropoler. Kanskje fordi kunsten var laget for kunstens egen skyld, ingen ting annet.

For øvrig er nettopp kirkene mitt mest fremtredende, ukrainske minne. De forgylte kuplene hever seg triumferende over fabrikkpiper og korrupsjon, kneiser over treetopper og rapsåkre og all verdens kunstverk. Folk stopper innom noen minutter på vei fra eller til, hyller seg inn i røkelse, stearinlys og hviskende bønner, før de tusler ut på gaten og virkeligheten igjen.

Og det er ikke så rart at de trenger litt trøst i hverdagen. For fra tredveårskrigen, via Katarina den Stores erobringer til den andre verdenskrig, har Ukraina alltid vært Europas slagmark. Stedet der riker og imperier braker sammen i kamp for idealer og innflytelse, kanskje helst det siste.

Lite har forandret seg frem til våre dager. I øst hever Russland seg stort og tungt, i vest vifter Brussel ambivalent med folkeretten i den ene hånden, russiske gassavtaler i den andre. Og i midten står folk flest, fanget i en foreldt industri, en persistent korrupsjonskultur, og fullstendig prisgitt sine naboer i øst – og i vest.

Man kan ikke annet enn å få medfølelse med disse menneskene, og det er fristende å krype inn under en forgylt kuppel og hviske en bønn og to sammen med dem.

HVER FREDAG I FÆDRELANDSVENNEN

Jan Vincents Johannessen

Eva-Kristin Urestad Pedersen

Jon P. Knudsen

Trond Madsen

Anne Wenche Emblem